

A

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning
Staben
Staffan Stavling
tfn 508 05 013

Tjänsteutlåtande
12 april 2005

1 (4)

B

C

D

E

Dnr 500 - 142 - 2005

Sammanträde 26 april 2005

Till
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Frågor om förmyndare och ställföreträdare för vuxna

Remiss från Kommunstyrelsen, dnr 325-906-2005, av SOU (2004:112)

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen från Kommunstyrelsen.

Anders Meuller
stadsdelsdirektör

Sammanfattning

I det remitterade slutbetänkandet (SOU 2004:112) föreslås ny lagstiftning avseende ställföreträdare för vuxna som saknar förmåga att ta ställning i vissa angelägenheter som berör den sociala välfärden samt hälso- och sjukvården. Vidare föreslås en ny lag om framtidsfullmakter för enskilda ekonomiska och personliga angelägenheter samt lagstöd för anhörig att sköta om vissa sedvanliga ekonomiska angelägenheter.

Det föreslås vidare lagändringar i föräldrabalken avseende ökad skydd för underårigs ekonomiska tillgångar samt ändringar i trafiklagstiftningen för att förhindra att underåriga skuldsätts av sina föräldrar.

Förvaltningen ställer sig positiv till det remitterade slutbetänkandet förutom förslaget att kommunen skall inneha ett ekonomiskt ansvar om god man eller förvaltare genom förmögenhetsbrott tillfogar den enskilde ekonomisk skada.

Bilaga: Sammanfattning av slutbetänkandet (SOU 2004:112).

ÄRENDET OCH FÖRVALTNINGENS SYNPUNKTER

Regler till skydd för vuxna med bristande beslutsförmåga

Slutbetänkandet innehåller följande förslag på ny lagstiftning;

- ☒ Lag om framtidsfullmakter m.m. och om behörighet i vissa fall för anhöriga (**LFA**).
- ☒ Lag om ställföreträdare för vuxna med bristande beslutsförmåga inom den sociala välfärden (**LSV**).
- ☒ Lag om ställföreträdare för vuxna med bristande beslutsförmåga inom hälso- och sjukvården m.m. (**LSH**).

LFA

Enligt LFA (kap1) ges enskild möjlighet att i förväg ange vilken person som skall företräda honom/henne efter den tidpunkt den enskilde är ur stånd att ta hand om de angelägenheter som fullmakten avser. Fullmakten kan omfatta både ekonomiska och personliga angelägenheter. Formkraven för fullmakten motsvarar kraven för testamente. Det är fullmäktigen som tar ställning till när fullmakten träder i kraft. En framtidsfullmakt kan återkallas av fullmaktsgivaren.

Enligt LFA (kap2) ges också behörighet för anhörig att företräda den enskilde i vissa sedvanliga ekonomiska angelägenheter (t ex livsmedel, hyra, avgifter för olika tjänster), när den enskilde uppenbarligen varaktigt saknar förmåga att ta hand om sina ekonomiska angelägenheter.

LSV och LSH

Gemensamt för LSV och LSH är att legalisera de beslut och ställningstagande som redan idag i stor utsträckning tas av anhöriga/närstående till vuxna med bristande beslutsförmåga inom den sociala välfärden samt hälso- och sjukvården. Syftet med de båda lagarna är att klargöra och stärka beslutsförmögna personers ställning i angelägenheter inom de båda områdena. Reglerna utgör ett komplement till instituten god man och förvaltare som även i fortsättningen utgör basen i ett system om regler för ställföreträdarskap.

Gemensamt för LSV och LSH är också att det är den enskilde själv som i första hand utser vem som skall ha behörighet att företräda honom/henne. Om någon person inte utsetts/utses av den enskilde representeras denne av anhörig och i sista hand av god man/förvaltare.

Personer som således kan komma i fråga är i turordning:

1. en av den enskilde utsedd person; framtidsfullmäktige eller vårdombud
2. anhörig till den enskilde
3. god man och förvaltare (LSV)

För anhöriga (enligt p 2 ovan) gäller följande turordning:

1. make eller sambo
2. barn
3. barnbarn
4. föräldrar
5. syskon

LSV gäller angelägenheter som rör insatser enligt SoL och LSS, färdtjänst och vissa förmåner inom socialförsäkringsområdet. Det gäller frågor om att ansöka om sociala förmåner och att ta ställning i frågor om samtycke till hjälp- och stödåtgärder. Det är förmångsgivaren (t ex socialnämnd) som beslutar om en person saknar beslutsförmåga.

LSH gäller angelägenheter som rör insatser enligt hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Det gäller frågor om samtycke till en viss åtgärd inom vården samt även frågor om livsslutsdirektiv. Det är ansvarig läkare som beslutar om en person saknar beslutsförmåga.

Ställföreträdare enligt LSV och LSH kan aldrig medge åtgärd som innebär eller förutsätter att den enskilde utsätts för frihetsberövande eller annat tvång.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen ställer sig positiv till förslagen då de ger lagstöd för det ”ställföreträdarskap” som i realiteten redan idag förekommer i samhället, samtidigt som de i viss mån avlastar god man och förvaltarinstitutet.

Det borde dock övervägas att slå samman LSV och LSH till en lag eftersom de till allra största delen innehåller identiska regler, samt i den lagen ange särreglerna

för respektive område. Detta skulle underlätta rättstillämpningen både för den enskilde, anhöriga och inblandade myndigheter.

Regler om ställföreträdarskap för vuxna utgör en mycket central fråga avseende den enskildes självbestämmande, integritet och skydd. För att ytterligare underlätta rättstillämpningen och därmed rättssäkerheten borde alternativt övervägas att ta steget fullt ut, dvs att i en ny lag ”God man, förvaltare och övrigt ställföreträdarskap för vuxna” samla de i betänkandet föreslagna nya lagarna samt reglerna om god man/förvaltare för vuxna som idag finns i föräldrabalken.

Regler till skydd för underårigas ekonomiska tillgångar m.m.

Underårigs ekonomiska tillgångar

De förändringar som föreslås i föräldrabalken är bl a att skyldigheten att göra utbetalningar till ett spärrat konto när mottagaren är underårig, utökas till att gälla även arv- och testamentsavstående, skadestånd från staten och brottsskadeersättningar. Samtidigt sänks beloppsgränsen från två till ett prisbasbelopp.

Underårigs skuldsättning

En stor del av underårigas registrerade skuldsättning hos kronofogdemyndigheten beror på att förälder registrerat fordon på barnet. (obetalda avgifter för fordonsskatt, oriktig parkering m.m.). De förändringar som föreslås i lagstiftningen på trafikområdet är att underårigs förmyndare görs betalningsansvarig för dessa kostnader.

Förvaltnings synpunkter

Förvaltningen ställer sig positiv till de föreslagna förändringarna.

Skadeståndsansvar för kommunen

I slutbetänkandet förslås att kommunerna skall vara skyldiga att solidariskt med den förordnade ställföreträdaren (god man, förvaltare) svara för ren förmögenhetsskada som den enskilde har drabbats av till följd av ställföreträdarens förmögenhetsbrott (t ex förskingring). Skadeståndet föreslås vara som högst fem prisbasbelopp.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen anser att ett skadeansvar gentemot den enskilde kan vara befogat, då ett förordnande om ställföreträdare ofta sker utan ”samtycke” från den enskilde. Dock får det anses vara ett statligt ansvar, eftersom det är domstol som fattar beslut om ställföreträdare. Rent lagtekniskt kan detta lösas med ett tillägg i brottsskadelagen. Betänkandets motivering att det är kommunen som rekryterar ställföreträdare och att kommunen har möjlighet att genom försäkringar sprida riskerna, förändrar inte förvaltningens ställningstagande.
